

ЦЕНТР ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

**МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ**

7–8 червня 2019 р.

**«ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІКИ
І ПСИХОЛОГІЇ В ХХІ СТОЛІТТІ»**



ХАРКІВ

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ФАХІВЦІВ ПРОФЕСІЙНОГО ДИЗАЙНУ ЗАСОБАМИ МАЛЮНКУ Товшик Т. В., Фурманюк С. М.	84
--	----

НАПРЯМ 4. ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ, ІСТОРІЯ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ГОТОВНОСТІ ДО СТАРОСТІ ЯК ДЕТЕРМІНАНТИ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ЛІТНІХ ЛЮДЕЙ Богдан Т. В.	87
---	----

НАПРЯМ 5. ПСИХОЛОГІЯ РОЗВИТКУ В УМОВАХ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА ДО ПИТАННЯ ДУХОВНОСТІ СУЧАСНОГО СТУДЕНТСТВА Вишник Н. Д., Жук Н. С.	90
--	----

НАПРЯМ 6. СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ СІМ'Я НАЙМАНОГО РОБІТНИКА В КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ В АВСТРО-УГОРСЬКІЙ ІМПЕРІЇ Степура І. В.	95
---	----

НАПРЯМ 7. ПОЛІТИЧНА І ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КЕРІВНИКІВ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ Свідаклісна Е. В.	99
--	----

НАПРЯМ 8. ПЕДАГОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ ПРОБЛЕМА АДАПТАЦІЇ ДИТИНИ ДО ШКІЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ Збривка Н. В.	103
---	-----

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ ФОРМУВАННЯ ВІАСМОВІДНОСИН У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ СИНДРОМОМ ДАУНА Михновецька І. В.	107
---	-----

НАПРЯМ 5. ПСИХОЛОГІЯ РОЗВИТКУ В УМОВАХ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

ДО ПИТАННЯ ДУХОВНОСТІ СУЧАСНОГО СТУДЕНТСТВА

Вінник Н. Д.

*кандидат психологічних наук,
старший викладач кафедри загальної, вікової та педагогічної психології*

Жук Н. С.

студентка 4 курсу

**Інститут людини Київського університету імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна**

Націленість сучасної освіти на становлення базису особистісної культури учнів, частиною якої є духовна, визначає актуальність проблеми передумов її формування в юнацькому віці. Адже саме в юнацькому віці, на наш погляд, внутрішні умови розвитку являються одночасно і факторами формування духовності.

Метою нашої роботи було показати, що розвиток духовності допомагає молодій людині створювати реалістичну Я-концепцію, знаходити свій життєвий шлях, організувати свою діяльність, а саме юність являється періодом визначення життєвих планів, формування системи цінностей, світогляду, переконань, ідеалів, сенсу життя, в цілому – особистісну та професійну самоактуалізацію.

А. Маслоу бачить сутність самоактуалізації в розкритті свого внутрішнього потенціалу: «Я уявляю собі самоактуалізуючу людину не як звичайну, якій щось дано, а як звичайну людину, у якої нічого не відняли... самоактуалізація – це такий розвиток особистості, при якому людина звільняється від властивих юності проблем, обумовлених дефіцитом досвіду, і від невротичних (інфантильних, надуманих, необов'язкових або мнимих) проблем, внаслідок чого індивід стає здатним справитися з реальними проблемами свого життя...» [2]. Таким чином, уявлення про самоактуалізуючу особистість як зрілу особистість, готову вирішувати життєві проблеми, може бути покладено в основу виділення параметрів і показників духовної культури в юнацькому віці.

За основу авторської методики «Духовна культура» взято методику О.І. Моткова «Психологічна культура», яка являє собою 18 тверджень, які

оцінюються по двом п'ятибальним шкалам, що характеризують силу прагнення і ступінь його реалізації в поведінці шести видів прагнень, які, на основі підходу автора, складають психологічну культуру людини.

Ця методика цінна тим, що оцінка сили і ступеня реалізації прагнення відповідає осмисленню твердження, в якості якого може бути представлена певна цінність. Саме ця ідея в поєднанні зі структурою особистості запропонованою В.В. Рибалкою [5] та класифікацією якостей, здібностей високодуховної особистості за Е.О. Помиткіним [4, 243-248], складає основу модифікації даної методики дослідження духовної культури педагогічного персоналу.

Ми виділили одинадцять видів духовно професійних прагнень, які відповідають структурі особистості, педагогічній діяльності, професіографічним вимогам до особистості вчителя.

1. Прагнення усвідомлювати професійні знання як цінності. Вказані прагнення відображаються в рівні свідомого засвоєння, збереження і використання професійних знань вчителем, які є стрижнем духовної культури. По відношенню до вищих професійних цінностей вчителя можна виділити прагнення відрізнити дійсні людські, професійні цінності від псевдо цінностей, утримувати професійну рівновагу між матеріальними та духовними цінностями, розвивати і вдосконалювати свої знання, уміння, навички, створювати власну систему особистісних цінностей в області психіки людини, її діяльності, професійних взаємовідносин, цінувати і дотримуватися культури своєї нації, народу, сім'ї, професії, людини як особистості та суб'єкту праці.

2. Прагнення любові до дітей. Любов – явище соціально-історичне, тому її розвиток завжди взаємозалежний із розвитком загальної культури. На рівні ж духовної культури вчителя вказане прагнення породжує у розрізі взаємодії духовне спілкування вчителя та учня, яке визначає взаємне моральне і розумове збагачення.

3. Прагнення рефлексії. На цьому рівні у зміст прагнень рефлексії входить осмислення передумов, закономірностей і механізмів власної педагогічної діяльності, використання різноманітних інтелектуальних засобів самопізнання і саморегуляції, аналіз результатів власної діяльності, минулого досвіду, цілей на майбутнє, усвідомлення еталонів, стандартів, процедур і механізмів пізнавальних процесів у професійній діяльності, осмислення і розробка своєї життєвої програми, цілей тощо.

4. Прагнення до духовного спілкування в ціннісному аспекті для фахівця визначає його культуру спілкування як складову духовної культури.

5. Прагнення до гуманістичної спрямованості. Спрямованість характеризує мотиваційну сферу особистості, визначає її ініціативну

поведінку, являє собою структуровану систему домінуючих мотивів та відображення його професійного цілепокладання як складової духовної культури.

6. Прагнення гармонійного саморозвитку. Гармонійний саморозвиток високодуховної особистості має спиратися на бажання досягти і підтримувати гармонію у внутрішньому світі, інтерес до власної сутності, відкритість світу внутрішньому та зовнішньому, новим поглядам, досвіду, самовдосконаленню, створення власної картини світу, почуття гармонії, задоволення від внутрішнього прогресу, віру в себе.

7. Прагнення духовної та творчої самореалізації на основі самоаналізу, самопізнання через реалізацію в професійній діяльності вчителя, відображають його духовну культуру.

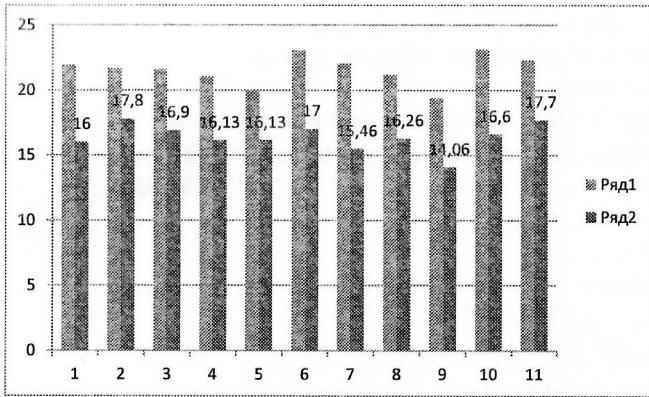
8. Прагнення до набуття та реалізації духовного досвіду. Як складова духовної культури вчителя культура досвіду включає стійке прагнення духовного розвитку, здатність до систематизації власного та загальнолюдського духовного досвіду, дослідження наступності духовних традицій, здатність до розвитку існуючих духовних вчень, здатність довіряти власному досвіду, виносити самостійні моральні судження з позиції мудрості, любові, почуття задоволення від духовної самореалізації.

9. Інтелектуально-творчі прагнення базуються на інтелектуальних, вищих емоціях, що пов'язані з діяльністю мислення, які породжують відповідні інтелектуальні цінності.

10. Прагнення психічної саморегуляції власних емоцій, психолого-педагогічних дій, думок, реакції забезпечують фахівцю розвиток прагнень і вмінь підтримувати в основному позитивний емоційний тон, зберігати спокій у стресовій ситуації проявляти гнучкість мислення

11. Прагнення творчого використання професійно-психологічних знань. Ми виділяємо прагнення творчості серед професійно-психологічних прагнень як основу і механізм творення нових відповідних цінностей, що також визначає розвиток духовної культури.

В дослідженні взяли участь студенти ($n=30$). гуманітарного профілю 4 курсу Київського університету імені Б. Грінченка. На малюнку 1 показано результати за методикою «Духовна культура».



Де, горизонтальна вісь – прагнення, вертикальна – бали (макс.25);
ряд1 сила прагнення, ряд 2– сила реалізації

Як видно з діаграми студенти 4 курсу вже мають достатньо високу ступінь прагнень та ще не високу ступінь їх реалізації. Дуже порадували результати реалізації прагнень любові до дітей та творчого використання професійно-психологічних знань, які є необхідною умовою не тільки педагогічної діяльності, ай майбутнього батьківства. Найнижчі оцінки мають сила та реалізація інтелектуально-творчих прагнень, що на нашу думку, підтверджує гіпотезу їх активного розвитку в цьому віці.

Використання зазначеної методики надає можливість якомога детальніше дослідити компоненти духовної культури майбутніх освітян: встановити зміст спрямованості особистості, дослідити ступінь гармонійного співвідношення сили прагнень і ступеня їх реалізації в професійній діяльності вчителя, забезпечити усвідомлення наявного і потрібного стану розвитку спрямованості і цінностей; визначити структуру ціннісних орієнтацій, з'ясувати які цінності домінують у професійній діяльності майбутніх фахівців; з'ясувати на скільки творчо використовуються професійні цінності в реалізації їх відповідних прагнень на практиці.

Таким чином, особливість сучасного періоду полягає в тому, що освоєння культури молоддю відбувається на тлі втрати ціннісних орієнтирів значимими дорослими, загальної ціннісно-нормативній невизначеності. Зараз багато говорять і пишуть про девальвацію моральних цінностей у юнацькому віці, про відсутність творчих ціннісних орієнтації і їхнє переважання у бік споживання. Розвиток духовної культури допоможе особистості досягти такого рівня, коли вона зможе обмежувати власні споживчі тенденції і розглядатиме їх як одну з умов життя, направляти енергію на інші цілі.

Література:

1. Вінник Н.Д. *Методика «Духовна культура особистості педагога»* – К.: «Практична психологія та соціальна робота», № 10, 2012. – С. 53-55.
2. Маслоу А. *Новые рубежи человеческой природы* / А. Маслоу / Под общ. ред. Г.А. Балла, А.Н. Киричука, Д.А. Леонтьева [пер. с англ.]. – М.: Смысл, 1999. – 425 с.
3. Мотков О.И. *Психология самопознания личности* / О. Мотков. – М., 1993. – 333 с.
4. Помиткін Е.О. *Психологія духовного розвитку особистості: Монографія.* – К.: Наш час, 2005. – 280 с.
5. Рибалка В.В. *Методологічні питання наукової психології (досвід особистісно центрованої систематизації категоріально-поняттєвого апарату): навчально-методичний посібник* / В. Рибалка – К.: Ніка-Центр, 2002. – 204 с.